

Kirsty Williams AS, y Gweinidog Addysg

Vaughan Gething AS, y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Julie Morgan AS, y Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Dyddiad | Date: 12 Mai 2020

Pwnc | Subject: **Gwaith craffu'r Pwyllgor PPIA ar effaith Covid-19 ar blant a phobl ifanc**

Annwyl Weinidogion,

Diolch am ymddangos gerbron y Pwyllgor ar **28 Ebrill** ac ar **5 Mai** i ateb ein cwestiynau am y camau a gymerwyd gennych hyd yma i reoli effaith Covid-19 ar blant a phobl ifanc.

Mae'r **Atodiad** i'r llythyr hwn yn tynnu sylw at y meysydd yr ydym yn gofyn am fanylion pellach a/neu sicrwydd yn eu cylch ar yr adeg hon yn y pandemig. Nid yw'n rhestr gynhwysfawr o'r materion a ystyrir yn bwysig gennym; yn hytrach, ein bwriad yw rhoi adborth i Lywodraeth Cymru, ar fyrder, ar y meysydd lle, yn ein barn ni, y mae angen rhoi mwy o sylw. Fe'i hysgrifennwyd yn seiliedig ar wybodaeth a oedd ar gael i'r cyhoedd ar 11 Mai 2020.

Bydd ein gwaith craffu ar y camau sy'n cael eu cymryd i reoli effaith Covid-19 ar blant a phobl ifanc yn parhau dros yr wythnosau i ddod. Gan mai nifer gyfyngedig o gyfarfodydd cyhoeddus sydd ar gael inni ar hyn o bryd, bydd ein sesiynau gyda rhanddeiliaid yn blaenoriaethu'r meysydd a ganlyn:

- cymorth i blant agored i niwed (dydd Llun 18 Mai);
- iechyd corfforol ac iechyd meddwl plant a phobl ifanc (dydd Mawrth 9 Mehefin);
- cymorth i sector addysg uwch ac addysg bellach (dydd Mawrth 23 Mehefin).

Rydym hefyd wedi neilltuo un sesiwn (dydd Mawrth 7 Gorffennaf) ar gyfer trafod unrhyw themâu clir sy'n codi o'n **galwad dreigl am farn**.

Rydym yn cydnabod ei bod yn ymddangos bod plant a phobl ifanc yn llai tueddol i gael y feirws nag oedolion ar hyn o bryd, ond o'r braidd y gellir amau nad yw Covid-19 yn ehangach- na'r camau a gymerwyd i'w reoli - wedi cael effaith sylweddol ar eu bywydau. Ein nod wrth gynnal y gwaith craffu hwn yw trafod yr effeithiau hyn a lliniaru'r risgiau sy'n gysylltiedig â hwy mor gyflym ac effeithiol ag y bo modd. Byddwn yn rhannu â chi yn rheolaidd y canfyddiadau a'r safbwyntiau sy'n deillio o'r dystiolaeth sy'n dod i law.

Cofion cynnes,

Lynne Neagle AS

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu'n Saesneg | We welcome correspondence in Welsh or English.

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN

✉ SeneddPPIA@senedd.cymru

☎ 0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN

✉ SeneddCYPE@senedd.wales

☎ 0300 200 6565

ATODIAD

1. Plant agored i niwed

Ar 1 Mai cyhoeddodd y Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ddatganiad ysgrifenedig yn manylu ar y camau a gymerwyd i gefnogi plant a phobl ifanc a'u cadw'n ddiogel.

Er ein bod yn croesawu'r ystod o gamau a amlinellir yn y datganiad i gefnogi plant a phobl ifanc, rydym yn parhau i bryderu yn benodol am welededd y plant mwyaf agored i niwed a'r gefnogaeth sydd ar gael ar eu cyfer. Ar hyn o bryd, nifer gymharol fach o blant yr ystyrir eu bod yn agored i newid sy'n mynychu canolfannau ac ysgolion, ac mae hynny'n cyfyngu ar allu'r system addysg i gyflawni ei rôl ddiogelu arferol. Gan hynny, rydym yn croesawu cyfeiriad y Gweinidog Addysg at y dull trawslywodraethol a arferwyd hyd yma ac yn credu bod hyn yn hanfodol os ydym am osgoi colli materion pwysig (a allai fod yn ddifrifol).¹

Wrth ymateb i'n pryderon ynghylch cynnal cysylltiad â phlant agored i niwed a'u teuluoedd a'u cefnogi, dywedodd y Dirprwy Weinidog:

"...we've now got 890 vulnerable children attending school settings, and that's the highest number that we've had at all since the opening of the scheme. But it's still only a tiny drop in the ocean. But it's very good, and it is progress that the numbers attending are now going up.

But, of course, there are a lot of children who are not attending school and the social services are not necessarily seeing. There has been a drop in safeguarding referrals to social services. Those numbers are now beginning to go up, but there certainly was a significant drop, which is a great deal of concern. One local authority, in fact, reported a drop of 27 per cent in terms of safeguarding referrals compared to this time last year."²

Credwn fod angen darparu manylion pellach yn gyhoeddus i ddangos dull cadarn o nodi a chefnogi ein plant a'n pobl ifanc fwyaf agored i niwed, yn enwedig yn ystod unrhyw gyfnod pan fydd ysgolion a lleoliadau addysg eraill ar gau i'r mwyafrif. Mae hyn yn arbennig o bwysig mewn perthynas â'r plant hynny a allai fod yn agored i niwed ond sydd heb ymwneud â gwasanaethau statudol. Rydym wedi blaenoriaethu cymorth i blant agored i niwed ar gyfer ein sesiwn dystiolaeth gyhoeddus gyntaf gyda rhanddeiliaid ar 18 Mai a byddwn yn ysgrifennu atoch maes o law gyda'n canfyddiadau.

Byddem hefyd yn croesawu cael y wybodaeth ddiweddaraf am y diffiniad ehangach, mwy hyblyg o blant agored i niwed y nododd y Dirprwy Weinidog y byddai'n dilyn ar ôl y sesiwn ar 5 Mai.³

2. Anghenion addysgol arbennig ac addysg heblaw yn yr ysgol

Cydnabu'r Gweinidog Addysg yr her o gynnal darpariaeth i'r rhai sydd â datganiad o anghenion addysgol arbennig (AAA) tra bo ysgolion ar gau yn gyffredinol.⁴ **Byddem yn croesawu manylion pellach am y trefniadau penodol sy'n cael eu rhoi ar waith ar gyfer dysgu parhaus disgyblion AAA o ystyried:**

- **gallant fod â chyflwr corfforol sy'n golygu, er eu bod yn agored i niwed ac y dylen nhw fod â hawl i fynd i'r ysgol, na allant ar sail feddygol;**

¹ Cofnod y Trafodion, paragraff 39, 28 Ebrill 2020.

² Cofnod y Trafodion, paragraffau 78-79, 5 Mai 2020.

³ Cofnod y Trafodion, paragraff 85, 5 Mai 2020.

⁴ Cofnod y Trafodion, paragraffau 41-42, 28 Ebrill 2020.

- mae dysgu o bell yn debygol o fod yn anos iddyn nhw nag y mae i ddisgyblion eraill gan eu bod yn dibynnu mwy ar addysgu un i un a/neu wyneb yn wyneb.

Mae Deddf Coronavirus 2020 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru iacio dyletswyddau statudol ar awdurdodau lleol ac ysgolion dros dro. **Byddem yn croesawu:**

- amlinelliad o farn Llywodraeth Cymru ynghylch a yw'n rhagweld y bydd angen defnyddio'r pwerau hyn mewn ymateb i anallu awdurdodau lleol ac ysgolion i barhau i wneud darpariaeth, yn enwedig mewn perthynas â threfniadau a bennir mewn datganiadau AAA, yn ymarferol;
- os felly, amlinelliad o'r mesurau cadw cydbwysedd a fyddai'n cael eu rhoi ar waith i sicrhau bod unrhyw gamau i lacio dyletswyddau i wneud darpariaeth yn digwydd mewn ffordd gymesur nad yw'n lleihau pwysigrwydd disgyblion AAA yn parhau â'u haddysg.

Hefyd yn ein sesiwn ar 28 Ebrill, soniwyd yn gryno am drefniadau ar gyfer darparu ar gyfer y rhai sy'n cael eu haddysgu heblaw yn yr ysgol (EOTAS).⁵ **Byddem yn croesawu amlinelliad o'r trefniadau sydd ar waith ledled Cymru ar gyfer darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol, a'r camau sydd ar waith i fonitro'r ddarpariaeth a mynd i'r afael ag unrhyw wahaniaeth ynddi.**

3. Iechyd meddwl a llesiant

Mae iechyd meddwl a llesiant ein plant a'n pobl ifanc yn flaenoriaeth allweddol i'n gwaith pwyllgor. Er ein bod wedi oedi'r gwaith dilynol ar ein hadroddiad Cadernid Meddwl fel y gall gwasanaethau cyhoeddus ganolbwyntio eu hymdrechion ar reoli effaith Covid-19, credwn fod camau i gefnogi iechyd meddwl a llesiant ein plant yn bwysicach nawr nag erioed.

I'r perwyl hwn, rydym wedi blaenoriaethu cymorth iechyd meddwl, iechyd corfforol a llesiant ein plant a'n pobl ifanc ar gyfer ein hail sesiwn dystiolaeth gyhoeddus gyda rhanddeiliaid ar 9 Mehefin, a byddwn yn ysgrifennu atoch maes o law gyda'n canfyddiadau.

4. Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant

Mae barn ein Pwyllgor am bwysigrwydd Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant wedi cael ei chofnodi'n dda, a gwelwyd hyn yn ein hymchwiliad diweddar i hawliau plant. Er inni ohirio cyhoeddi ein hadroddiad fel y gall gwasanaethau cyhoeddus ganolbwyntio eu hymdrechion ar reoli effaith Covid-19, credwn ei bod yn hanfodol asesu effaith y mesurau cyfredol i reoli Covid-19 ar hawliau plant.

Rydym yn cydnabod bod pasio'r ddeddfwriaeth frys ar fyrder wedi cyfyngu ar allu Llywodraeth Cymru i gynnal Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ar yr adeg y ceisiodd gydsyniad deddfwriaethol y Cynulliad, fel y'i galwyd bryd hynny. Fodd bynnag, mae digon o amser wedi mynd heibio bellach i Lywodraeth Cymru allu cynnal asesiad o effaith *pob un o'r* camau a gymerwyd i reoli Covid-19 ar blant - nid y penderfyniadau hynny yn unig sy'n ymwneud yn uniongyrchol â gwasanaethau plant. **Rydym yn croesawu cadarnhad swyddogion fod "cyfres lawn"⁶ o asesiadau effaith yn cael eu paratoi ac rydym yn annog Llywodraeth Cymru i sicrhau bod yr asesiadau hyn - gan gynnwys Asesiadau o'r Effaith ar Blant -ar gael i'r cyhoedd cyn gynted ag y bo modd.**

⁵ Cofnod y Trafodion, paragraff 46, 28 Ebrill 2020.

⁶ Cofnod y Trafodion, paragraff 114, 5 Mai 2020.

5. Gofal plant

Rydym yn croesawu'r camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru i ailgyflwyno'r cynnig cyllid gofal plant i gefnogi cynllun cymorth gofal plant y coronafeirws, gan alluogi gweithwyr hanfodol a theuluoedd â phlant agored i niwed i gael mynediad am ddim i ofal ar gyfer plant rhwng 0 a 5 oed. Serch hynny, yn ein sesiwn ar 5 Mai, trafodwyd y sefyllfa gyllido, sy'n gymhleth i ddarparwyr gofal plant ar hyn o bryd, a thrafodwyd y risgiau y mae'r achosion o Covid-19 a'r camau a gymerwyd i'w reoli yn eu peri i hyfywedd y sector. Nodwn sylw'r Dirprwy Weinidog fod yr effaith ar y sector yn peri pryder ac rydym yn croesawu ei chadarnhad bod camau'n cael eu cymryd i geisio datrys yr heriau cyfredol.⁷

Rydym yn annog Llywodraeth Cymru i gyhoeddi, fel mater o flaenoriaeth, fanylion ynghylch sut y bydd trefniadau cyllido yn cael eu rheoli i sicrhau na fydd rhai darparwyr gofal plant yn methu â chael gafael ar gymorth.

6. Addysg uwch

Nodwn datganiad ysgrifenedig y Gweinidog Addysg a'i datganiad i'r wasg ar 4 Mai lle y rhoddir rhagor o fanylion am bolisi Llywodraeth Cymru mewn perthynas ag addysg uwch.

Byddem yn croesawu rhagor o fanylion am:

- **drefniadau cynnal a chadw ar gyfer y flwyddyn academiaidd nesaf (2020/21) i'r myfyrwyr hynny a fydd yn gorfod dysgu o bell ac a fyddai, o dan y rheolau presennol, yn gostwng i lefel y cymorth a ddarperir i fyfyrwyr sy'n "byw gyda'u rhieni";**
- **unrhyw asesiad y mae Llywodraeth Cymru wedi'i wneud o'r effaith y mae newidiadau sylweddol i addysgu a llety a wnaed gan brifysgolion a darparwyr llety preifat wedi'i chael ar hawliau defnyddwyr a hawliau cyfreithiol myfyrwyr, ac unrhyw gamau a gymerwyd i helpu myfyrwyr i ddeall eu hawliau.**

Rydym yn cydnabod cydnabyddiaeth y Gweinidog yn ei datganiad ar 4 Mai fod "effaith ariannol yr argyfwng ar brifysgolion yn sylweddol". Credwn fod gan hyn y potensial i gael effaith hirdymor ddifrifol a niweidiol ar y sector pwysig hwn. Rydym yn rhagweld y bydd angen cymorth pellach gan y Llywodraeth, ond rydym yn cydnabod y bydd angen ar gyllidebau datganoledig gymorth ehangach gan Drysorlys Ei Mawrhydi. **Byddem yn croesawu:**

- **y wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith a wnaed hyd yma, a'r gwaith y bwriedir ei wneud, o fewn Llywodraeth Cymru a rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, i nodi opsiynau ar gyfer cymorth ariannol i'r sector;**
- **arwydd o bryd mae Llywodraeth Cymru yn rhagweld y bydd yn gallu darparu eglurder ynghylch canlyniadau ar gyfer addysg ôl-16 a dyraniadau cyllid CCAUC ar gyfer 2020-21.**

Defnyddir y wybodaeth hon i lywio ein trydedd sesiwn dystiolaeth gyhoeddus gyda rhanddeiliaid ar 23 Mehefin, a neilltuwyd gennym i roi blaenoriaeth i effaith Covid-19 ar addysg uwch ac addysg bellach.

⁷Cofnod y Trafodion, paragraff 137, 5 Mai 2020.

7. Dilyniant dysgu

Rydym yn croesawu'r camau y mae ysgolion wedi eu cymryd hyd yma gan i sicrhau dilyniant dysgu ar gyfer eu disgyblion. Serch hynny, mae'n anochel bod yr heriau a berir gan y mesurau angenrheidiol i reoli Covid-19 wedi cael effaith ar addysg ein plant a'n pobl ifanc. **Byddem yn arbennig o ddiolchgar am amlinelliad o'r camau y mae Llywodraeth Cymru wedi'u cymryd i fonitro/rhoi sylw i'r canlynol:**

- y trefniadau sydd ar waith i gynorthwyo rhieni/gwarcheidwaid i addysgu gartref, gan gynnwys camau a gymerwyd i sicrhau bod pob rhiant sydd wedi gwahanu yn cael ei hysbysu/ei gefnogi'n llawn;
- camau a gymerwyd i sicrhau nad yw plant yn llithro trwy'r rhwyd o ran ymgysylltu ag addysg, a bod ysgolion yn gweld fel mae eu disgyblion yn gwneud;
- y trefniadau sydd ar waith i fonitro unrhyw anawsterau neu anghysondebau sy'n dod i'r amlwg o ran sut y cymhwysir y meini prawf ar gyfer gweithwyr allweddol o ran derbyn plant i ysgolion (gan gynnwys faint o achosion a gafwyd lle na dderbyniwyd plant er bod rhieni am eu hanfon i'r ysgol);
- i ba raddau y gellir teilwra'r cymorth ar gyfer dysgu gartref - ac i ba raddau y mae yn cael ei theilwra - i ystyried gwahanol anghenion, galluedd ac amgylchiadau dysgwyr.

7.1 Darpariaeth ddigidol ac anghydraddoldebau

Rydym yn cydnabod bod allgáu digidol yn peri risg sylweddol o waethygu'r anghydraddoldebau presennol. O'r herwydd, rydym yn croesawu'r cyllid a **gyhoeddwyd** gan y Gweinidog Addysg ar 29 Ebrill 2020 i helpu awdurdodau lleol i gefnogi dysgwyr sydd wedi'u hallgáu'n ddigidol yn ystod y pandemig cyfredol. **Byddem yn croesawu amlinelliad o'r camau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd i:**

- fonitro a rhoi sylw i unrhyw anghysondebau rhwng awdurdodau lleol yn eu dulliau i ddarparu cymorth i'r rhai sydd wedi'u hallgáu yn ddigidol;
- archwilio'r risgiau annigidol eraill (er enghraifft tai, adnoddau eraill, a gallu rhieni) a allai waethygu anghydraddoldebau yn ystod y pandemig hwn.

7.2 Dychwelyd yn raddol i'r ysgol a'r pum egwyddor

Nodwn **ddatganiad** clir y Gweinidog Addysg ar 7 Mai na fydd ysgolion yn dychwelyd i ddarpariaeth arferol ar 1 Mehefin 2020, ac y bydd y **pum egwyddor a nodwyd ar 28 Ebrill** yn arwain dull Llywodraeth Cymru ar gyfer dychwelyd yn raddol. **Credwn ei bod yn hanfodol bod negeseuon yn ymwneud â dychwelyd ein plant a'n pobl ifanc i'r ysgol yn glir ac yr ymgynghorir â'r sector ei hun cyn cyhoeddi unrhyw gynlluniau. Gofynnwn i'r Pwyllgor gael diweddariadau rheolaidd am feddwl a dull arfaethedig Llywodraeth Cymru o ran dychwelyd yn raddol i'r ysgol, ac am asesiadau a gynhelir yn erbyn y pum egwyddor.**

Credwn hefyd fod argaeledd profion yn allweddol i gynlluniau ar gyfer dychwelyd yn raddol i'r ysgol, a nodwn nifer isel yr athrawon (15) a oedd wedi cael eu profi erbyn 28 Ebrill 2020.⁸ **Byddem yn croesawu'r wybodaeth ddiweddaraf am ddull Llywodraeth Cymru o brofi staff ysgolion fel rhan o unrhyw ddychwelyd yn raddol i'r ysgol.**

⁸ Cofnod y Trafodion, **paragraff 34**, 28 Ebrill 2020.

8. Cymwysterau galwedigaethol

Cyfeiriwyd at gymwysterau galwedigaethol yn ein sesiwn ar 28 Ebrill.⁹

Rydym yn cydnabod bod y sefyllfa mewn perthynas â chymwysterau galwedigaethol yn gymhleth am eu bod yn cael eu dyfarnu gan dros 100 o gyrff sy'n gweithio ledled y DU. Rydym hefyd yn nodi bod Cymwysterau Cymru yn eglwro er mwyn sicrhau cysondeb ar gyfer dysgwyr sy'n dilyn y cymwysterau hyn, bydd yr un dull yn cael ei ddilyn ar gyfer dysgwyr yng Nghymru â'r hyn a nodir gan Ofqual yn Lloegr.

Rydym yn ymwybodol bod ymgynghoriad Ofqual ar drefniadau ar gyfer cymwysterau galwedigaethol wedi cau yn ddiweddar. **Byddem yn croesawu'r wybodaeth ddiweddaraf gan Lywodraeth Cymru am y dull gweithredu ar gyfer Cymru unwaith y bydd Ofqual wedi nodi'r dull cyffredin, ac rydym yn awyddus i weld lefel debyg o eglurder ar gyfer dysgwyr galwedigaethol â'r rhai sy'n sefyll cymwysterau addysg gyffredinol.**

⁹ Cofnod y Trafodion, paragraffau 84-86, 28 Ebrill 2020.

